

HØRINGSNOTAT s. 85

Forhandlingene om avtalen har vært langvarige og omfattende. USA forhandler likeartede avtaler med flere allierte land. En amerikansk målsetting er å sikre ensartede betingelser for å gjøre det enkelt å flytte personell og materiell mellom ulike land. Avtalen gir amerikanske styrker rett til å benytte såkalte omforente områder til en lang rekke nærmere definerte formål. Enkelte områder har vært krevende, især spørsmål knyttet til amerikansk straffejurisdiksjon over egne styrkemedlemmer, muligheten for å utøve sikkerhetstiltak, regler for visumfri innreise samt krav om at amerikanske kontraktører skal være ansatt på amerikanske vilkår og unntatt norske arbeidsrettslige regler. Også på disse områdene er det oppnådd tilfredsstillende og balanserte løsninger basert på norske prioriteringer og partenes behov.

Avtalen understreker flere steder at den inngås med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser. I dette ligger en forpliktelse til å følge norsk regelverk, likevel slik at USA ikke anser denne forpliktelsen som gjeldende der det ikke er forenlig med amerikanske tjenstlige behov. Dette er i hovedsak det amerikanske synet på forpliktelsen til å respektere andre lands rett som følger av NATO SOFA, og innebærer derfor ikke noe prinsipielt nytt. På enkelte punkter i avtalen er USA imidlertid eksplisitt unntatt norsk lovgivning. Unntak fra norske lover og regler er gitt der dette er vurdert som nødvendig i lys av avtalens viktighet, og er søkt avgrenset i størst mulig grad.

Avtalen introduserer konseptet omforente områder og gir amerikanske styrker ubetinget rett til tilgang og bruk av disse for en rekke formål som er nærmere beskrevet i avtalen. Dette er en nyvinning sammenliknet med tidligere avtaler. USAs rett til tilgang og bruk av omforente områder må ses i sammenheng med at avtalen foreskriver at bruken av områdene skal skje med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser og på bakgrunn av konsultasjoner mellom partene. Omforente områder som oppføres i avtalens vedlegg A vil være til felles bruk for norske, amerikanske og allierte styrker med mindre noe annet er særskilt avtalt. Områdene vil være viktige for videreutviklingen av forsvarssamarbeidet med USA og bidra til å styrke NATO-samarbeidet.

Verken avtalen eller opprettelsen av omforente områder vil medføre brudd med basepolitikken. USA anerkjenner gjennom avtalen norsk basepolitikk. Avtalen fastslår eksplisitt at ingenting i avtalen endrer den norske basepolitikken eller begrensningene på lagring av visse våpentyper på norsk territorium (atomvåpen, landminer og klasevåpen mv). Basepolitikken er ikke til hinder for forhåndslagring, øving og trening, samt etablering av nødvendig infrastruktur for mottak av allierte forsterkninger. Forsterkningsmodellen og forberedelser i fredstid er nødvendige forutsetninger for basepolitikken. Derfor har norske regjeringer siden 1949 lagt til rette for alliert trening, øving, forhåndslagring og allierte investeringer. Skiftende stortingsflertall har slått fast at slike aktiviteter ligger trygt innenfor basepolitikken. For øvrig må avtalen ses i lys av, og som en videreføring av, et langvarig og tillitsbasert samarbeid med USA, der det er lang tradisjon for å finne gode gjensidige løsninger.

ARTIKKEL III

TILGANG TIL OG BRUK AV OMFORENTE OMRÅDER

1. Med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser, herunder når det gjelder lagring av visse våpentyper på norsk territorium, etter konsultasjoner og idet det tas hensyn til begge parter syn, gis amerikanske styrker, amerikanske kontraktører, norske kontraktører, medfølgende og andre som partene er blitt enige om, rett til uhindret tilgang til og bruk av omforente områder for besøk, trening, øving, manøvrer, gjennomreise, støtte og tilhørende aktiviteter, drivstoffylling av luftfartøyer, bunkring av fartøyer, landing og hjemføring av luftfartøyer, midlertidig vedlikehold av kjøretøyer, fartøyer og luftfartøyer, innkvartering av personell, kommunikasjon, oppstilling og utplassering av styrker og materiell, forhåndslagring av utstyr, forsyninger og materiell, sikkerhetsbistand og samarbeidsaktiviteter, felles og kombinerte treningsaktiviteter, humanitære og nødhjelpsaktiviteter, beredskapsoperasjoner, byggevirksomhet i forbindelse med aktiviteter partene er blitt enige om samt andre formål som partene eller deres administrative representanter er blitt enige om, herunder de som utføres innenfor rammen av traktaten for det nordatlantiske område. Partene skal ha felles tilgang til og rett til bruk av omforente områder, med mindre partene eller deres administrative representanter har fastslått at amerikanske styrker skal ha rett til eksklusiv tilgang til og bruk av deler av områdene.

2. Til støtte for slike aktiviteter og formål gir Norge amerikanske styrker tillatelse til å kontrollere tilgangen til de omforente områdene, eller deler av områdene, som amerikanske styrker har eksklusiv rett til å bruke, og til å koordinere med norske myndigheter tilgangen til omforente områder som brukes av amerikanske og norske væpnede styrker i fellesskap, for sikkerhetsmessige formål. Partene vil be de administrative representantene fastsette samarbeidsprosedyrer, også ved egnede gjennomføringsordninger, med hensyn til operasjonelle og sikkerhetsmessige spørsmål for tilgangen til de omforente områdene.

3. Etter anmodning skal den norske administrative representanten gjøre rimelige anstrengelser for å legge til rette for midlertidig tilgang til og bruk for amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører til offentlig eiendom og offentlige fasiliteter (herunder veier, havner og landingsplasser) som ikke er en del av et omforent område, herunder de som er eid eller kontrollert av statlige eller lokale myndigheter, og til private eiendommer og fasiliteter (herunder veier, havner og landingsplasser) til bruk til støtte for amerikanske styrker. Slik tilrettelegging skal være uten kostnader for amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører.

4. Når partene gjør omforente områder tilgjengelige, og ved bruk av nevnte omforente områder, skal partene ta behørig hensyn til operasjonelle og sikkerhetsmessige spørsmål. Partene vil be de administrative representantene fastsette samarbeidsprosedyrer, også ved egnede gjennomføringsordninger, med hensyn til operasjonelle og sikkerhetsmessige spørsmål for de omforente områdene.

5. Norge skal stille til rådighet, uten leiekostnader eller lignende kostnader for amerikanske styrker, alle omforente områder, herunder de som brukes i fellesskap av amerikanske styrker og norske væpnede styrker.

ARTIKKEL IV

FORHÅNDSLAGRING AV FORSVARSUTSTYR, FORSYNINGER OG MATERIELL

1. Med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser, herunder når det gjelder lagring av visse våpentyper på norsk territorium, etter konsultasjoner og idet det tas hensyn til begge parter syn, gis amerikanske styrker adgang til å transportere, forhåndslagre og oppbevare forsvarsutstyr, forsyninger og materiell («forhåndslagret materiell») på omforente områder og på andre steder som partene er blitt enige om. Amerikanske styrker skal varsle norske væpnede styrker på forhånd med hensyn til type, mengde og leveringsplaner for nevnte forhåndslagrede materiell som amerikanske styrker har til hensikt å transportere eller forhåndslagre på norsk territorium, samt med hensyn til amerikanske kontraktører og norske kontraktører som utfører disse leveransene.
2. Det forhåndslagrede materiellet tilhørende de amerikanske styrkene og fasilitetene eller deler av fasilitetene som er utpekt til oppbevaring av slikt forhåndslagret materiell, skal utelukkende brukes av amerikanske styrker. Amerikanske styrker skal ha eksklusiv kontroll over tilgangen til, bruken av og råderetten over nevnte forhåndslagrede materiell, og skal ha uhindret rett til å fjerne nevnte forhåndslagrede materiell fra norsk territorium når de måtte ønske.
3. Amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører skal ha rett til uhindret tilgang til og bruk av lagringsfasiliteter for alt som har med forhåndslagring og oppbevaring av forhåndslagret materiell å gjøre, herunder levering, forvaltning, kontroll, bruk, vedlikehold og fjerning av slikt forhåndslagret materiell, uavhengig av om disse lagringsfasilitetene er omforente områder eller ikke. Luftfartøyer, kjøretøyer og fartøyer som brukes av eller for amerikanske styrker, skal ha tilgang til norske lufthavner og sjøhavner og andre avtalte steder for levering, oppbevaring, vedlikehold og fjerning av amerikanske styrkers forhåndslagrede materiell fra norsk territorium.
4. Partene skal ved behov konsultere hverandre om aktiviteter i henhold til denne artikkelen.
5. Det er ingenting i denne artikkelen som endrer den norske basepolitikken eller norsk politikk med hensyn til lagring eller utplassering av kjernefysiske våpen på norsk territorium.

ARTIKKEL XI

FORFLYTNING AV LUFTFARTØYER, FARTØYER OG KJØRETØYER

1. I samsvar med gjeldende klareringer gitt av norske myndigheter etter anmodninger gjort i henhold til omforente prosedyrer, kan luftfartøyer, fartøyer og kjøretøyer som brukes av eller utelukkende for amerikanske styrker, reise inn og ut av og forflytte seg fritt på norsk territorium, samt utføre særskilte aktiviteter, herunder, men ikke begrenset til, lufttanking. Nevnte luftfartøyer, fartøyer og kjøretøyer skal overholde gjeldende regler for sikkerhet og ferdsel i lufta, til sjøs og på land.
2. Klarering til å reise gjentatte ganger for uspesifiserte formål inn og ut av og forflytte seg fritt på norsk territorium skal gis med en varighet på høyst ett år av gangen, og skal ikke gjelde for Svalbard, Jan Mayen og Bouvetøya.
3. Det skal ikke gjennomføres ombordstigning eller kontroll av luftfartøyer, fartøyer og kjøretøyer som brukes av eller utelukkende for amerikanske styrker, uten etter samtykke fra USA.
4. Luftfartøyer som brukes av eller utelukkende for amerikanske styrker, skal ikke være pålagt luftfartsavgift, andre avgifter eller gebyrer, som overflygingsavgift, underveisavgift eller terminalavgift, og skal ikke være pålagt landings- og parkeringsavgift ved statseide og -drevne landingsplasser på norsk territorium.
5. Fartøyer som brukes av eller utelukkende for amerikanske styrker, skal ikke være pålagt losavgift, omlastingsavgift, havneavgift eller lignende avgifter ved statseide og -drevne havner på norsk territorium.
6. Amerikanske styrker, og amerikanske kontraktører og norske kontraktører som handler på vegne av amerikanske styrker, skal betale en rimelig pris for tjenester som er bestilt og mottatt, til satser som ikke er mindre gunstige enn de som kreves fra norske væpnede styrker, minus skatter, avgifter og lignende gebyrer.

SDCA

ARTIKKEL XXIX GJENNOMFØRING OG TVISTER

1. Alle forpliktelser i henhold til denne avtalen skal være betinget av at nødvendig finansiering er tilgjengelig for disse formålene.
2. Dersom det anses hensiktsmessig kan partene eller deres administrative representanter inngå implementeringsavtaler eller -ordninger for å gjennomføre bestemmelsene i denne avtalen.
3. De administrative representantene skal konsultere hverandre ved behov for å sørge for at denne avtalen gjennomføres på behørig vis. De administrative representantene skal utvikle prosedyrer for konsultasjon med sine respektive medarbeidere om alle saker som gjelder en effektiv gjennomføring av denne avtalen.
4. Tvister om tolking eller anvendelse av avtalen skal løses på lavest mulig nivå og, om nødvendig, løftes opp til de administrative representantene for vurdering og løsning. Tvister som ikke kan løses av de administrative representantene, skal overføres til partene for konsultasjon og løsning, når det er hensiktsmessig.
5. Tvister og andre saker som det konsulteres om i henhold til denne avtalen, skal ikke henvises til nasjonale domstoler, internasjonale domstoler, tribunaler eller lignende organer eller til en tredjepart for avgjørelse.